

УДК: 378.14:37.091.313:338.48:796.5

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.97242

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМОЗНАВСТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

©Л. В. Безкоровайна

У статті вивчено деякі питання щодо інтеграції освіти України в європейський освітній і науковий простір. Теоретично опрацьовано вітчизняний та європейський освітній досвід підготовки фахівців з туризмознавства. Автором зроблено певні висновки, окреслено ймовірні шляхи щодо інтенсифікації руху сучасної вітчизняної освітньої системи у європейську освітньо-наукову спільноту. Окреслено перспективні напрями подальших наукових досліджень

Ключові слова: вища освіта, майбутній фахівець з туризмознавства, професійна підготовка, туризм, освітній простір, євроінтеграція

1. Вступ

Нині процеси глобалізації, інтеграції поширюються й охоплюють усі ланки життя і діяльності світового суспільства. Не є винятком також і сфера вищої освіти. Вхідження України до країн Європейського співтовариства слугуватиме розширенню, укріпленню взаємозв'язків з європейською освітою, що, в свою чергу, підвищить економічну доцільність, актуальність, конкурентоспроможність вітчизняної вищої освіти. Тож, питання оптимізації професійної підготовки фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах, зокрема, шляхом інтеграції в європейський освітній простір, є одним із найактуальніших у сучасній професійній освіті.

2. Літературний огляд

Теоретичним підґрунтям для вивчення обраної теми слугували праці учених. Так, питання теорії і практики підготовки фахівців сфери туризму в країнах-членах всесвітньої туристичної організації опрацьовувала Л.В.Кнодель [1]. Теорію і практику підготовки фахівців сфери туризму в розвинутих країнах світу – Л. В. Сакур [2]. Питання зарубіжного досвіду туристської освіти досліджував В. К. Федорченко [3].

Проте, не зважаючи на вагомий увагу дослідників до питань зарубіжної туристської освіти, проблема євроінтеграції у професійній підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства, на сьогодні висвітлена не достатньо.

3. Мета і задачі дослідження

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати і визначити шляхи євроінтеграції у професійній підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства задля входження в єдиний освітній і дослідницький простір.

Для досягнення мети були поставлені наступні завдання:

1) теоретично обґрунтувати питання євроінтеграції у професійній підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства;

2) проаналізувати міжнародну практику процесу підготовки фахівців досліджуваного напрямку;

3) окреслити шляхи євроінтеграції української системи вищої освіти.

4. Аналіз міжнародного досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства

Гармонізація підготовки фахівців з туризму є однією з цілей Європейського союзу. Більшість навчальних закладів, що реалізують підготовку цих фахівців (Англії, Франції, Бельгії, Голландії), складають середні професійні школи, ліцеї, коледжі ресторанного бізнесу. Їх освітня діяльність спрямована на набуття студентами практичного досвіду роботи в готелях і ресторанах на базі основної загальної освіти. Тривалість навчання – 10–12 рр. Отримання професійної туристичної освіти з відповідним сертифікатом про присвоєння кваліфікації потребує додаткового (4–8 рр.) навчання, загальні знання з яких формуються завдяки дисциплінам: економіка, іноземна мова, бухгалтерський облік, юриспруденція, соціальна психологія, менеджмент з трьома рівнями підготовки. Рівень знань залежить від обраної професії [2].

У міжнародній практиці використовують Міжнародну стандартну класифікацію професій-2008 (МСКП-08) (International Standard Classification of Occupations, ISCO-08) для створення національних класифікацій професій, занять, посад [International Standard Classification of Occupations 2008 (ISCO-08): Structure, group definitions and correspondence tables]. Концептуальними основами документу є: концепція роботи та концепція кваліфікації (робота визначається як сукупність завдань та обов'язків, що були або будуть виконані особою з працедавцем чи самостійно; концепція професії – сукупність видів роботи, цілі й обов'язки яких характеризуються високим рівнем аналогії) [4].

Для цілей МСКП-08 критерії кваліфікації використовуються з метою систематизації професій в групи: рівень і спеціалізація кваліфікації (здатність виконувати завдання та обов'язки з певної роботи).

Рівень кваліфікації визначається залежно від складності, переліку завдань і обов'язків, та вимірюється за критеріями:

– характером виконаної роботи відносно завдань і обов'язків, визначених МСКП-08 для кожного рівня кваліфікації;

– рівнем неформального навчання, отриманого

в ході роботи, та/або попередній досвід у суміжній професії, необхідний для виконання обов'язків;

– рівнем формальної освіти, визначеного Міжнародною стандартною класифікацією освіти (МСКО-97), необхідного для виконання завдань.

Відзначимо, що МСКО-97 (International Standard Classification of Education), вперше створена ЮНЕСКО у 1970-х рр. (переглянута в 1997 р.) як всеохоплюючий статистичний опис національних систем освіти і методології для оцінки національних систем освіти порівняно з міжнародними рівнями. У 2011 р. прийнято класифікацію МСКО-11, що містить вдосконалені визначення типів освіти і уточнення їх вживання в контексті МСКО, і яку країни-члени ЮНЕСКО застосовують у статистичній звітності в галузі освіти з 2014 р.

Основною одиницею класифікації МСКО є освітня програма, яку класифіковано за галузями знань, орієнтацією та призначенням. МСКО є:

– керівництвом для впорядкування освітніх програм і відповідних кваліфікацій за рівнями та галузями освіти;

– основою для класифікації освітньої діяльності, визначеної в програмах і підсумкових кваліфікаціях відповідно до категорій міжнародного рівня;

– основні положення і визначення призначені для міжнародного застосування й охоплення всього спектра систем освіти;

– класифікатор для освітніх програм за їх змістом з використанням двох основних наскрізних класифікаційних змінних: рівнів і галузей освіти.

Проаналізовано рівні кваліфікації за МСКО з метою визначення характеристики завдань та необхідних знань, навичок, ступеню освіти для їх кваліфікаційного виконання.

Перший: виконання простих, стандартних задач. Вимагається завершена початкова освіта або перший етап базової освіти. Для деяких видів робіт – короткочасне навчання за місцем роботи.

Другий: навички міжособистісної комунікації, уміння читати інформацію, рахувати, скласти письмові звіти. Достатнім є закінчення першого етапу середньої освіти, другого рівня середньої освіти, спеціальної професійної освіти після середньої, здобуття досвіду і навчання за місцем роботи.

Третій передбачає виконання складних завдань. Потрібним є уміння готувати докладні кошториси кількості, вартості матеріалів та робочої сили задля розробки проектів. Вартими є навички з координування, контролю, складання графіків роботи. Вагомими є уміння здійснювати технічні функції, що вимагають високого рівня обізнаності. Необхідною є наявність добре розвинених навичок міжособистісної комунікації. До вимог належить навчання у вищому навчальному закладі протягом 1–3 рр. після середньої освіти. Іноді формальну освіту замінює великий досвід і тривале навчання за місцем роботи.

Четвертий – вирішення складних питань, прийняття рішень, творчий підхід на основі широкого спектру знань в певній галузі. Очікуваними є уміння аналізувати, передавати знання іншим, проектувати, планувати. Потрібен високий рівень ерудиції і здібності математично мислити. Необхідними є від-

мінні навички міжособистісної комунікації, здатність розуміти складний письмовий матеріал, передавати ідеї за допомогою звітів, презентацій. Вимагається навчання у вищому навчальному закладі протягом 3–6 рр., отримання першого ступеня або вищої кваліфікації (рівень 5a і вище). Іноді значний досвід і навчання за місцем роботи замінюють формальну освіту або вимагаються додатково. Суттєвими для працевлаштування є відповідні офіційні кваліфікаційні випробування.

Відповідно питань дослідження, зазначимо, що коло майбутніх професійних завдань керівників туристичних підприємств пов'язане з вирішенням складних питань, прийняттям рішень. Професійна діяльність вимагає від фахівців високого рівня обізнаності, навичок міжособистісної комунікації, здібностей математично мислити. Необхідним є навчання у вищому навчальному закладі протягом 3–6 рр. та отримання першого ступеня або вищої кваліфікації.

Нині Міжнародна стандартна класифікація освіти (МСКО) як частина міжнародної системи економічних і соціальних класифікацій ООН, є еталонною класифікацією, що слугує організації та впорядкуванню освітніх програм і відповідних кваліфікацій за рівнями і галузями освіти, є результатом узгодження і затвердження 195 країнами-членами ЮНЕСКО. Серед завдань резолюції 36-ї Генеральної конференції країн-членів ЮНЕСКО в 2011 р., якою було затверджено оновлену версію МСКО, встановлено такі:

– взаємодія з країнами-членами в процесі доведення змісту національних систем освіти у відповідність до МСКО-11;

– продовження періодичного аналізу МСКО з метою забезпечення відповідності новим тенденціям та змінам в політиці і структурі освіти.

Як підтверджує теоретичний аналіз з обраної проблеми, згідно зразка нових тенденцій реформування вищої освіти Великобританії, Франції розкрито:

– перспективи становлення професійної освіти в європейському і світовому діапазоні найближчим часом;

– суть курсу «Європейський простір», що викладається в університетах цих країн: Європа професійної освіти, мобільна Європа, мультикультурна Європа, Європа вмінь і знань, Європа, відкрита для всіх [5].

Задля європеїзації та створення європейської ідентичності, що є зовнішньою і внутрішньою політикою України, рекомендовано такі шляхи:

– розширення і деталізація тексту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, присвячену соціокультурному співробітництву;

– створення умов долання мовного бар'єру відповідно до політики мультилінгвізму та корегування вітчизняних стандартів освіти згідно принципу «рідна мова плюс дві іноземні» (Барселонський саміт ЄС, 2002 р.);

– долучення до створення інформаційно-комунікативного простору ЄС (введення правових стандартів; підписання договорів, хартії);

– розширення способів обміну інформацією, створення зручних умов для роботи в Україні євро-

пейських інформаційних агентств, потужного Інтернет-порталу з питань євроінтеграції;

– приєднання до програм і проєктів ЄС в галузі цифрової культури, побудови цифрової бібліотеки «Європеана», мережі GEANT;

– інтенсифікація входження української освіти у єдиний освітній, дослідницький простір (запровадження Європейської рамкової кваліфікаційної системи (European Qualification Framework for Lifelong Learning));

– реалізація принципу «п'ятої свободи», що передбачає вільний рух знань, студентів, дослідників, започаткування відповідних державних програм;

– розширення участі в програмі Еразмус Мундус, освітніх програмах Жан Моне, Коменіус, Еразмус, Леонардо да Вінчі, Грунтвіг;

– введення державних програм, спрямованих на збільшення студентської і викладацької мобільності; визнання в Україні документів про освіту, наукові ступені і вчені звання, отримані в країнах-членах ЄС;

– приєднання до культурного простору ЄС; участь у програмах і заходах на зразок «Медіа 2007», «Культура 2007», «Європа для громадян» [6].

Інтеграція української вищої освіти у європейський освітній простір можлива за умов модернізації підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах країни в контексті Болонського процесу [7]. Слід розробити і законодавчо урегулювати процедуру контролю якості, акредитації та посилення міжнародної конкурентоспроможності випускників вищої школи України [8].

5. Результати дослідження

Аналіз професійної підготовки майбутніх фахівців з туризму в країнах Європи засвідчив, що значна увага належить практичній складовій. В багатьох університетах існують агентства з працевлаштування, що надає можливість випускникам обирати найбільш цікаві кар'єрні пропозиції; студенти частково навчаються за програмою обміну в іншій країні, збагачуючи власний освітній досвід. Вищі навчальні заклади пропонують навчання за рівнями: бакалавр, магістр, майстер ділового адміністрування (МВА), короткострокові курси з готельного і туристичного бізнесу.

Європейська система професійної підготовки фахівців сфери туризму ґрунтується на нових пріоритетах сучасної освіти з використанням загальних закономірностей, урахуванням особливостей регіонів. В основу вирішення завдань досліджуваної підготовки покладено кредитно-модульно-рейтингову систему, що уможливує найкоротшим шляхом добути

найвищу якість освіти. Означена дидактична система забезпечує студентів можливістю обирати власну програму навчання з курсів, що найкраще доповнюють попередню освіту і відповідають професійним цілям. Популярними є програми з обміну слухачами, що підвищує інтелектуальний рівень і можливість отримання досвіду в іншій місцевості [9]. Схильність туристської освіти в країнах-лідерах з туризму до глобалізації та інтернаціональної уніфікації є корисною, оскільки забезпечує індивіда академічною і трудовою мобільністю [10]. Зовнішня діяльність навчальних закладів здійснюється у напрямках: наукове дослідження й консультативні послуги.

Головним завданням окресленої підготовки є формування у студентів здатності ухвалювати рішення, орієнтуватися у професії, стратегічно мислити задля успішної професійної діяльності. Кожна програма навчання встановлює для студентів мету: створити підґрунтя для кар'єри протягом життя.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні питань оптимізації змісту підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства.

6. Висновки

На основі теоретичних опрацювань та власного досвіду з теми дослідження ми дійшли таких висновків:

1. Обґрунтування наукової літератури, досліджень з питань євроінтеграції у професійній підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства уможливило встановити, що на сьогодні ця проблема є актуальною, вивчення цього питання є доцільним.

2. Проведений аналіз міжнародної практики з підготовки фахівців досліджуваного напрямку засвідчив, що європейська система професійної підготовки фахівців з туризму ґрунтується на нових принципах сучасної освіти з використанням загальних закономірностей та урахуванням особливостей регіонів, значна увага в цьому процесі належить практичній складовій.

3. З'ясовано, що в освітній системі України Міжнародна стандартна класифікація освіти, на жаль, не застосовується. Впровадження цієї класифікації є стратегічним інноваційним заходом, що зажадає переосмислення вітчизняної освітньої теорії і практики, орієнтиром для перегляду системи освітнього законодавства, що вкрай застаріло і потребує оновлення. З метою прискорення процесу євроінтеграції варто розробити відповідні заходи щодо об'єднання України з європейським соціокультурним простором, в якому продукуються спільні ідеї, цінності, змісти.

Література

1. Кнодель, Л. В. Система підготовки кадрів сфери туризму в Німеччині [Текст]: монографія / Л. В. Кнодель. – К.: Вид-во ФПУ, 2007. – 183 с.
2. Сакун, Л. В. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в развитых странах мира [Текст]: монографія / Л. В. Сакун. – К.: МАУП, 2004. – 399 с.
3. Федорченко, В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму [Текст]: автореф. дис. ... д-ра пед. наук / В. К. Федорченко; Інститут педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2005. – 43 с.
4. International Standard Classification of Occupations 2008 (ISCO-08): Structure, group definitions and corre-

spondence tables [Electronic resource]. – International Labour Office. – Geneva, 2012. – Available at: http://www.ilo.org/global/publications/ilo-bookstore/order-online/books/WCMS_172572/lang--en/index.htm

5. Сенин, В. С. Организация международного туризма [Текст]: уч. / В. С. Сенин. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 400 с.

6. Пелагеша, Н. Є. Інтеграція України у Європейський соціокультурний простір: стан та перспективи [Електронний ресурс] / Н. Є. Пелагеша. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/November09/01.htm>

7. Ципко, В. В. Вища освіта України у процесі інтеграції до європейської освітньої системи [Електронний ресурс] / В. В. Ципко. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Pedagogica/53660.doc.htm

8. Пінчук, Є. А. Модернізація вищої школи України в умовах інтеграції в європейський освітній простір [Текст] / Є. А. Пінчук // Формування європейського освітнього простору. Теорія і практика управління соціальними системами. – 2009. – № 2. – С. 112–120.

9. Родионова, Е. В. Анализ зарубежного опыта организации дополнительного профессионального образования в сфере туризма [Електронний ресурс] / Е. В. Родионова, Н. А. Колодий, Т. В. Конюхова // Современные проблемы науки и образования. – 2013. – № 2. – Режим доступа: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=8992>

10. Ананьева, Т. Н. Международный опыт образования в сфере туризма (на примере Германии) [Текст] / Т. Н. Ананьева, О. В. Кобелева, Е. С. Сахарчук // Сервис plus. – 2010. – № 4. – С. 59–64. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/mezhdunarodnyy-opyt-obrazovaniya-v-sfere-turizma-na-primere-germanii>

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Клопов Р. В.
Дата надходження рукопису 20.02.2017*

Безкоровайна Лариса Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра туризму, Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна, 69063
E-mail: lvbeskorovaynaya@gmail.com

УДК 37.041-057.87

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.97241

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ УЧИЛИЩ

© Н. Г. Довмантович, М. В. Довмантович

У статті здійснено аналіз особливостей сформованості самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ. Представлено методики діагностики критеріїв самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців. Розкрито провідні мотиви вступу студентів до медичного училища, їх значущість у формуванні самоосвітньої компетентності. Визначено вхідний рівень знань зі шкільних дисциплін природничого профілю. Окреслено напрями формування самоосвітньої компетентності студентів медичних училищ

Ключові слова: самоосвітня компетентність, студент, медичне училище, критерій, показник, рівень сформованості

1. Вступ

Самоосвітня компетентність є інтегративною якістю особистості, що характеризує її здатність до систематичної самостійно організованої пізнавальної діяльності, спрямованої на продовження власної освіти у загальнокультурному й професійному аспектах [1]. Майбутній фахівець повинен володіти вміннями планувати, організовувати і регулювати самоосвітню діяльність, застосовувати результати самоосвітньої діяльності в конкретних ситуаціях професійної діяльності. Разом з тим, спостерігається відсутність чіткої системи основних структур, які розкривають сутність самоосвітньої діяльності студентів, що не дає можливості в повній мірі пояснити, скоректувати й спроєктувати цілеспрямовану самоосвітню діяльність студентів медичних училищ

й відповідний розвиток в процесі становлення особистості [2].

2. Літературний огляд

Проблему формування самоосвітньої компетентності досліджували Н. Бухлова, А. Добридень, О. Копил, О. Кисельова, О. Щолок, Н. Половнікова та ін. [3–7].

Структуру самоосвітньої компетентності, за О. Копил, складають такі елементи:

- мотиваційний (уміння самостійно мотивувати, оцінювати та контролювати власну пізнавальну діяльність у процесі навчання);
- методичний (уміння організувати й регулювати самоосвітню діяльність);
- комунікативний (мовленнєві навички та вміння);